

Rekenschap

F.Z.

¹⁹⁴⁶
¹⁹⁵⁴ door het Rijk verworven hedendaagse beeldende kunst
Fodor 15.12.'55 - 2.1.'56.

rekenschap

directeur Stedelijk Van Abbemuseum te **Mr. E. L. L. de Wilde**
Eindhoven

directeur Dienst voor Schone Kunsten der **Mr. L. F. J. Wijsenbeek**
gemeente 's Gravenhage

secrètaresse-penningmeesteresse **E. W. L. Rutten-Broekman**

**Rijkscommissie voor stimulerende aankopen van moderne
schilderkunst**

voorzitter **Matthieu Wiegman**

afgetreden 12 December 1953

plaatsvervangend voorzitter **Professor Jan Wiegens**

leden **Jean Adams**

Han van Dam

Ger Gerrits

Jan van Heel

1954 16 Juli afgetreden **Wout van Heusden**

ir. E. A. Kleima

voorzitter **M. Kolthoff**

1954 16 Juli

Ton Meijer

J. L. Mulder

Jan Sluijters

secrètaresse-penningmeesteresse **E. W. L. Rutten-Broekman**

1949 1 Januari

<i>voorzitter</i>	Professor Dr. A. P. A. Vorenkamp†
<i>kunstschilder</i>	Matthieu Wiegman
<i>beeldhouwer</i>	L. H. Sondaar
<i>graficus</i>	J. M. Prange
<i>werkt op het gebied der gebonden kunsten</i>	W. H. Gispen
<i>kunsteriticus</i>	W. Jos. de Gruyter
<i>vertegenwoordigster van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen</i>	C. J. Gischler
<i>secretaresse-penningmeesteresse</i>	E. W. L. Rutten-Broekman

1950 1 Januari

<i>voorzitter</i> <i>directeur Stedelijk Van Abbemuseum te Eindhoven</i>	Mr. E. L. L. de Wilde
<i>kunstschilder</i>	F. H. Abbing

1952 1 November

**De Rijkscommissie voor het aankopen van en het verlenen van
opdrachten voor moderne kunstwerken wordt opgeheven; twee
nieuwe commissies worden ingesteld:
Rijkscommissie voor representatieve aankopen van moderne kunst**

<i>voorzitter</i>	J. C. Ebbinge Wubben
<i>directeur Museum Boymans te Rotterdam</i>	
<i>directeur Rijksmuseum Kröller-Müller te Otterlo (G)</i>	Professor A. M. W. J. Hammacher
<i>directeur Stedelijke Musea van Amsterdam</i>	Jhr. W. J. H. B. Sandberg

het Stedelijk Museum Het Prinsenhof Delft 18 December 1954 tot 7 Februari 1955

De tentoonstelling is ingericht door Emmy Rutten-Broekman met medewerking van Frans Nols.
Technische adviezen van Tom de Heus.

„Herha
aankop
strekker

Aldus s
kunster
voegde
bijvoor
werd, i
moder
Sinds
bedrag
Verslag
kunster
f 10.00
Na de
was het
bedrag
aankop
dit artik
is een b
Werden
werkstul

„Herhaaldelijk is er ook in de Staten Generaal op aangedrongen, dat het Rijk, dat tot dusverre alleen voor de aankopen van oude kunst gelden beschikbaar stelt, zijn belangstelling tevens tot de moderne kunst zal uitstrekken”.

Aldus schreef Minister Terpstra in de toelichting op artikel 221 (Verlenen van opdrachten aan hedendaagse kunstenaars voor het vervaardigen van kunstwerken) van de begroting van zijn departement voor 1931. Hij voegde daaraan toe, dat deze post zou dienen om aan hedendaagse kunstenaars opdrachten te verlenen tot bijvoorbeeld het versieren van Nederlandse regeringsgebouwen, zowel binnen als buiten onze grenzen. Zo werd, nadat voor 1923 incidenteel een dergelijke post was opgevoerd, in 1933 voor het eerst een bedrag voor moderne beeldende kunsten in de begroting opgenomen.

Sindsdien heeft deze post zich gehandhaafd, zij het dat later andere omschrijvingen werden gebruikt en het bedrag varieerde. Voor de begroting 1936 bijvoorbeeld werd het, ondanks de bezwaren, die in het Voorlopig Verslag van de Tweede Kamer werden gemaakt met het oog op de moeilijke omstandigheden van de beeldende kunstenaars, in het kader van de algehele bezuiniging verlaagd tot f 8000, maar voor 1939 kon het weer op f 10.000 worden gebracht.

Na de oorlog werd de post, thans anders omschreven, aanzienlijk verhoogd: voor het tweede halfjaar van 1945 was het bedrag f 22.500, voor 1946 en 1947 f 60.000. In 1948 werd een verlaging toegepast tot f 50.000, welk bedrag tot en met 1952 op de begroting bleef staan. In 1949 kreeg de post zijn huidige omschrijving: aankopen, opdrachten en prijzen op het gebied van de beeldende kunsten. Sedert 1953 valt ten aanzien van dit artikel een stijgende lijn te constateren: voor dat jaar was het f 75.000; voor 1954: f 100.000 en voor 1955 is een bedrag aangevraagd van f 115.000.

Werden deze gelden in de eerste jaren vrijwel uitsluitend besteed voor opdrachten tot vervaardiging van werkstukken met een bepaalde bestemming, later won de gedachte veld, dat het wenselijk zou zijn, dat het

Rijk de beschikking zou hebben over een eigen collectie van moderne kunstwerken, die weliswaar niet in één museum zou worden ondergebracht, maar waaruit het zou kunnen putten voor tentoonstellingen in binnen- en buitenland en voor de aankleding van openbare gebouwen. Toen begon dus het Rijk ook als koper van kunstwerken op te treden en nam daarmee een deel over van de particuliere aankopen, die helaas in de laatste decennia tengevolge van velerlei omstandigheden zodanig in aantal waren verminderd, dat vele kunstenaars hun afzet van kunstwerken tot een minimum zagen gereduceerd. Deze uitbreiding van de bestedingswijze van het artikel betekende echter niet, dat thans geen opdrachten meer worden verleend: opdrachten voor werken met een bepaalde bestemming zijn zeer wenselijk en uit de opsomming in deze catalogus blijkt, dat zij ook thans geregeld worden verstrekt. Het is jammer, dat de resultaten daarvan slechts in beperkte mate kunnen worden tentoongesteld.

Aanvankelijk werd bij de aankopen vrijwel uitsluitend gestreefd naar een zo representatief mogelijk karakter van de rijkscollectie, maar ook in dit opzicht kwamen geleidelijk aan nieuwe inzichten naar voren. Men zag in, dat de Staat door zijn aankopen ook kunstenaars in hun ontwikkeling kan stimuleren en zo worden thans reeds geruime tijd ook aankopen gedaan van werken, die weliswaar niet tot de allerhoogste klasse behoren, maar die toch beloften inhouden, dat hun makers zich in de toekomst tot belangrijke kunstenaars kunnen ontwikkelen.

Uiteraard echter blijft het vereiste van goede kwaliteit als eerste criterium gelden. Steeds is dan ook bij de besteding van deze post het standpunt ingenomen, dat de sociale en economische omstandigheden van een kunstenaar in dit verband ten hoogste een beperkte rol dienen te spelen.

Van het begin af is duidelijk geweest, dat opdrachten en aankopen op dit terrein in het algemeen niet door departementsambtenaren zouden dienen te geschieden. Op 18 Maart 1932 installeerde minister Terpstra dan ook een „Rijkscommissie van advies voor opdrachten aan beeldende kunstenaars”. Prof. R. N. Roland Holst was tot zijn dood in 1938 voorzitter van deze commissie. Zijn opvolger, Mr Dr E. J. Beumer, die reeds van de

aanvang
kunstena
In deze
het doen
spreekt v
wijze va
de aank
gesproke
De Adv
directu
advisere
erkende
gebied v
De Adv
schilder
Nederla
geslaagd
dienen t
Met gro
commiss
Het spre
heeft vol
verricht.

aanvang af lid was, bleef aan tot de oorlog. De commissie was voorts samengesteld uit verschillende kunstenaars en andere deskundigen.

In deze catalogus is een lijst opgenomen van de commissies, die na de oorlog bij het geven van opdrachten en het doen van aankopen op het gebied van de moderne kunst hebben geadviseerd, een lijst die bijna geheel spreekt voor zichzelf. Een korte toelichting is echter vereist op de splitsing in twee commissies, die in 1952 bij wijze van proef werd ingevoerd. Deze splitsing vond plaats, teneinde enerzijds het representatieve karakter van de aankopen en opdrachten zuiverder te kunnen houden en anderzijds de stimulering, waarover hiervoor is gesproken, beter tot haar recht te doen komen.

De Adviescommissie voor representatieve aankopen van moderne kunst werd gevormd door een vijftal directeuren van musea, waarin de moderne kunst een belangrijke plaats inneemt, en kreeg tot taak te adviseren over aankopen van de belangrijkste werken van hedendaagse kunst en over opdrachten aan de meest erkende kunstenaars, terwijl zij voorts ook adviseerde over stimulerende aankopen en opdrachten op het gebied van de beeldhouwkunst, van de grafiek en van de toegepaste kunsten.

De Adviescommissie voor stimulerende aankopen van moderne schilderkunst werd samengesteld uit een aantal schilders over het gehele land verspreid, die geacht kunnen worden op de hoogte te zijn van hoe de Nederlandse schilders, vooral ook de jongeren, werken. Thans wordt gezien, in hoeverre deze proef als geslaagd kan worden beschouwd en of in de samenstelling en de werkwijze der commissies verbetering zal dienen te worden gebracht.

Met grote erkentelijkheid en waardering denk ik aan het vele en belangrijke werk, dat alle opeenvolgende commissies in het belang van de beeldende kunsten in Nederland hebben verricht.

Het spreekt bijna vanzelf, dat de besteding van de posten voor aankopen en opdrachten niet altijd aan ieder heeft voldaan. Het is mijn stellige overtuiging, dat werk van deze aard nooit zonder kritiek kan worden verricht. Opbouwende kritiek kan echter tot verbetering, tot een zo dicht mogelijk naderen van het gestelde

doel, bijdragen. Hierin is een van de redenen gelegen voor het besluit, aan het publiek te tonen, wat het Rijk na de oorlog aan hedendaagse kunst heeft verworven, een reden die kort maar duidelijk wordt weergegeven in de naam, die deze tentoonstelling heeft gekregen:

Rekenschap.

Het Rijk heeft de bedoeling met deze tentoonstelling rekenschap af te leggen, vooreerst tegenover de Nederlandse burgers, die immers allen aan de verwerving van dit bezit hebben bijgedragen; vervolgens tegenover de kunstenaars, voor wie de aankopen en opdrachten van het Rijk van groot belang zijn; tenslotte tegenover zichzelf, teneinde na te gaan, waar fouten zijn gemaakt en te streven naar verbetering daarvan. Daarom is er ook naar gestreefd, de collectie zo volledig mogelijk te doen zijn, al heeft dit het nadeel, dat deze tentoonstelling, mede tengevolge van de omstandigheid, dat voor verschillende doeleinden wordt aangekocht, geen afgerond geheel vormt. Ondanks het streven naar volledigheid ontbreekt een beperkt aantal werken, voornamelijk doordat zij een plaats hebben gevonden bij Nederlandse vertegenwoordigers in het buitenland, waar zij iets laten zien van de stand van de hedendaagse kunst in Nederland. Voorts heeft ook de plaatsruimte enige invloed op het aantal geëxposeerde werken uitgeoefend. Teneinde toch een zo goed mogelijk overzicht te geven, zijn in deze catalogus ook de aankopen vermeld van niet geëxposeerde werken. Het was ondoenlijk om alle aangekochte werken van grafici en beoefenaars der toegepaste kunsten met name te noemen. Vandaar dat ten aanzien van deze werken is volstaan met een opsomming van de namen der kunstenaars, van wie werk is aangekocht.

Bij de keuze van de afbeeldingen is uitgegaan van de gedachte, dat het aantrekkelijk zou zijn, niet alleen werken van de meest prominente kunstenaars op te nemen, maar ook van kunstenaars, die nog geen algemene bekendheid genieten. Voorts werd de keuze mede bepaald door de vraag, of de in aanmerking komende werken waren geëigend voor reproductie.

Deze tentoonstelling
het publiek zien,
en zij geeft dus een
een volledige. He
te exposeren. Gel
gehele collectie te
Ik verheug mij e
staat zal stellen z

De Secretaris-Ge

en, wat het Rijk
t weergegeven

over de
vervolgens
g zijn; tenslotte
ing daarvan.
nadeel, dat deze
rdt aangekocht,
antal werken,
niet buitenland,
k de
zo goed mogelijk
ken. Het was
name te
men der

niet alleen
g geen algemene
komende

Deze tentoonstelling heeft, behalve van verantwoording, ook het karakter van voorlichting. Zij laat immers het publiek zien, wat een aantal van de beste Nederlandse deskundigen als goede werken heeft beschouwd en zij geeft dus een indruk van de ontwikkeling der beeldende kunsten na de oorlog, zij het natuurlijk niet een volledige. Het ligt in de bedoeling, een selectie uit deze collectie in enige andere plaatsen van ons land te exposeren. Gebrek aan plaatsruimte in de meeste tentoonstellingsruimten maakt het niet mogelijk, de gehele collectie te doen circuleren.

Ik verheug mij erover, dat deze tentoonstelling tot stand is kunnen komen en het Nederlandse publiek in staat zal stellen zich een oordeel over de gevolge aankooppolitiek te vormen.

De Secretaris-Generaal van het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, **H. J. Reinink**

- J. Stellaert** 268 **compositie 13** olieverf 36|50 1953
- 1920 geboren te Zaandijk. Privélessen, verder autodidact. Reizen naar Frankrijk. Werkt te Zaandijk.
- Wim Strijbosch** 269 **hard times did come again, o Lord** olieverf 50|70 1954
- 1928 geboren te Amsterdam; werkt aldaar. Opleiding Instituut voor Kunstnijverheidsonderwijs. Reizen naar Frankrijk en Zwitserland. Kreeg de Koninklijke subsidie 1954.
- Marijke Stultiens-Thunnissen** 270 **landschap in Limburg** olieverf 77|107 1954
- 1927 geboren te Breda. Opleiding aan de Jan van Eyck Academie te Maastricht. Kreeg tweemaal de Koninklijke subsidie. Werkt te Maastricht.
- Jacoba Surie** 271 **stilleven met citroenen** olieverf 53|65 1949
- 1879 geboren te Amsterdam. Opleiding Rijksakademie aldaar; werkte tevens onder Coba Ritsema. Verbleef in Parijs en Italië. Behoort tot de Amsterdamse Joffers. Werkt te Amsterdam.
- 272 **stilleven met vissen en schelpen** olieverf 52|64 1950
- Charley Toorop** 273 **twee vrouwen uit de Borinage** olieverf 80|100 1947
- 1890 geboren te Katwijk. Lessen van haar vader, Jan Toorop. Vanaf 1917 leidende figuur in de Nederlandse kunstwereld. Vele exposities, o.a. op Curaçao, in New-York en op de Biennale te Venetië 1954. Werkt te Bergen, Noordholland.
- 274 **appelbloesem** olieverf 120|90 1949
- 275 **stilleven met appelen** olieverf 51|60 1950
- 276 **les clochards** tekening 155|88 1925

1922 geboren te maanden aa leerling van Groet, No

1925 geboren te ning Arnham onder donk. We

1927 geboren te Academie

1895 geboren Werkt s naar M Parijs en

1898 geboren 1925 te den en Ecole de prijs op

Deze cat
Geredige
De foto
De tekst
Ontwer

Opdrachten voor de volgende beeldhouwwerken zijn in bewerking:

- Marius van Beek** beeld voor tuin Pharmaceutisch laboratorium te Utrecht
- Professor V. P. Semeyn Esser** portret van Cor Ruys †
- L. H. Sondaar** portret van Louis Couperus
- Willem Valk** portretmasker van professor Zernike

H. Bekman

Rijkscommissies voor het aankopen en het verlenen van opdrachten op het gebied van de hedendaagse beeldende kunsten.

1946 26 April

voorzitter **A. M. W. J. Hammacher**
hoofd afdeling Beeldende Kunsten van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen

kunstschilder **Jan Wiegers**

beeldhouwer **Hildo Krop**

grafica **Deborah Duyvis**

werkt op het gebied der gebonden kunsten **Erna van Osselen**

kunsteriticus **Jan Engelman**

secretaresse-penningmeesteresse **Mr. A. de Roo de la Faille**

1947 4 Augustus

secretaresse-penningmeesteresse **E. W. L. Rutten-Broekman**

1948 1 Januari

voorzitter **Mr. D. van Duyne**
hoofd Bureau Beeldende Kunsten der afdeling Kunsten van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen

1948 1 Juni

voorzitter **Professor Dr. A. P. A. Vorenkamp†**
directeur Museum Boymans te Rotterdam, later directeur Museum van Oudheden te Groningen

De Rijksco
opdrachten
nieuwe co
Rijkscomr